Mutu Wachitatu

Chipangano cha Ulamuliro (Chipangano cha mu Edeni)

Mawu akuti chipangano omwe agwiritsidwa ntchito m’Baibulo akukhudza zochita za Mulungu kapena ubale wake ndi munthu. Nthawi zonse Mulungu ndiye amakhazikitsa mfundo za chipanganochi. Ichi ndi chinthu chofunika kwambiri pakumvetsa kwathu mapangano. M’mapangano kapena m’zigwirizano pakati pa anthu, pakhoza kukhala kukambirana komanso kunyengererana. Koma sizili choncho ndi mapangano amene Mulungu anapanga.

Tikufuna kumvetsa tanthauzo lenileni la Mawu a Mulungu kwa ife, chifukwa chake tiyenera kumvetsa mmene Mulungu wagwirira ntchito kudzera m’mapangano amene Iye wakhazikitsa ndi munthu. Phunziroli likusonyeza kuti pali chinthu chapadera komanso chosiyana, koma chofanana m’mapangano onse asanu ndi atatuwa. Onse ali ogwirizana chifukwa ndi mbali ya cholinga cha Mulungu pa magawo a nthawi amene timati mbiri yakale. Chipangano cha Ulamuliro ndicho chipangano choyamba. Ndikugwiritsa ntchito mawu akuti ulamuliro (dominion) kutengera lamulo lomwe anapatsidwa Adamu monga woyang'anira chilengedwe chabwino cha Mulungu. Monga momwe ndikusonyezera, tanthauzo lake lalikulu ndi ulamuliro ndi kasamalidwe. Posachedwapa, dongosolo la maphunziro azaumulungu a ufumu labukanso lomwe limadziwika kuti "Kingdom Now Theology" limene limagwiritsa ntchito mawu akuti ulamuliro. Kagwiritsidwe kanga ntchito ka mawu oti ulamuliro ponena za chipangano choyamba sakanayenera kulumikizidwa m’njira iliyonse ndi chiphunzitso chakale kapena chatsopano chomwe chatchulidwa pamwambapa, monga momwe kukambirana kwanga kusonyezere.

Chipangano cha Ulamuliro chinaperekedwa kwa munthu woyamba ndi mnzake. Mmenemo Mulungu anakhazikitsa dongosolo Lake la dongosolo m’chilengedwe Chake. Atatha kulenga

dziko, lomwe linali nyumba ya munthu, Mulungu anapereka dongosolo ndi cholinga pakugwira kwake ntchito. Iye akufotokoza zimenezi m'buku la Genesis 1:26, 27 ndi Genesis 2:15-17.

1:26. *Mulungu nati, Tipange munthu m'chifanizo chathu, monga mwa mikhalidwe yathu: ndipo alamulire nsomba za m'nyanja, ndi mbalame za mumlengalenga, ndi ng'ombe, ndi dziko lonse lapansi, ndi zokwawa zonse zimene zimakwawa pansi pa dziko lapansi.*
27. *Ndipo Mulungu adalenga munthu m'chifanizo chake, m'chifanizo cha Mulungu adamulenga iye; mwamuna ndi mkazi adamulenga iwo.*
2:15. *Ndipo Yehova Mulungu adamtenga munthu, namuika m'munda wa Edeni kuti aulime ndi kuusunga.*
16. *Ndipo Yehova Mulungu adamlamulira munthuyo, nati, Mitengo yonse ya m'munda udya, koma;*
17. *Mtengo wakudziwitsa zabwino ndi zoipa usadye; chifukwa tsiku limene udzadya, udzafa ndithu.*

Pali **ZOYENERA KUYANG'ANITSITSA** zingapo zimene ziyenera kupedwa kuti timvetse cholinga chonse cha Mulungu m'chipangano choyambachi chimene anapanga ndi munthu.

MUNTHU AMAYENERA KUKHALA NDI ULAMULIRO PA DZIKO LABWINO KWAMBIRI LA MULUNGU. Podzikambira Yekha, Mulungu anakonza zoti apange munthu wofanana ndi Iye, ndi kumuika kukhala woyang'anira zonse zimene analenga. Choncho, udindo wa munthu unali wapamwamba kwambiri komanso wofunika kwambiri. Palibe amene anali pakati pa munthu ndi Mulungu; ndipo palibe amene anali pakati pa munthu ndi chilengedwe. Pokhala wopangidwa ndi nthaka, munthu anali pachimake pa dziko lowoneka. Pokhala m'chifanizo cha Mulungu, iye anali pakhomo la dziko la uzimu. Iye anali ndi ubale ndi mbali zonse ziwirizi.

Munthu anatuluka m’manja mwa Mlengi wake ali wangwiro m’mbali zonse: m’thupi, m’makhalidwe, ndi m’zauzimu. Iye analidi mbali ya dziko labwino kwambiri la Mulungu. Iye anali woyenerera kukhala ndi ulamuliro wonse pakukwaniritsa cholinga cha Mulungu kwa iye.

Adamu anapatsidwa udindo wa ulamuliro m’chipangano choyamba, Chipangano cha Ulamuliro. Mulungu anamkhulupiriradi, ngakhale kuti anali cholengedwa chofa. Munthu, yemwe ndi wapamwamba kwambiri mwa zilengedwe za Mulungu, anayenera kukhala wolamulira pa chilengedwe chonse. M’njira ina, iye anagwiranso ntchito mu udindo wa uzimu. Munthu wangwiro anayenera kukhala ndi ulamuliro wonse.

Onani kukula kwa ulamuliro umene Mulungu anakonza kuti munthu akhale nawo pa Genesis 1:26, "Ndipo Mulungu nati, Tipange munthu m'chifanizo chathu, monga mwa mikhalidwe yathu: ndipo **alamulire** nsomba za m’nyanja, ndi mbalame za mumlengalenga, ndi ng’ombe, ndi dziko lonse lapansi, ndi zokwawa zonse zimene zimakwawa pansi pa dziko lapansi" (kugonzedwa kwawonjezedwa).

MUNTHU ANAYENERA KULIMA NDI KUSUNGA MUNDA. Mulungu anamusamalira Adamu pomukonzera malo apadera oti azikhalamo, Munda wa Edeni. Mlengi anali ataoneratu zosowa zonse za Adamu. Mitundu yonse ya mitengo inamera mochuluka, kuphatikizapo mtengo wa moyo ndi mtengo wakudziwitsa zabwino ndi zoipa. Zosowa za chakudya za Adamu zinali zitaperekedwa bwino.

Komabe, kuti akhale ngati Mulungu anafunika kukhala ndi ntchito yoti agwire. Choncho Mlengi anamupatsa udindo “wolima ndi kusunga” Mundawu. Mawu a Chiheberi oti “kulima” amatanthauza “kusanja” kapena kusamalira mbewu. Choncho zikuoneka kuti ngakhale Mulungu mwa mawu anali atalenga zomera zonse, Iye sankatanthauza kuti zizidzisunga zokha mwa

mphamvu ya Mulungu. Unali udindo wa Adamu monga mwini ulamuliro kusamalira Mundawu. Ntchito ndi mbali ya chifanizo cha Mulungu mwa munthu! Apa ntchito yake yakuthupi inadza patsogolo, pakuti munthu wangwiro anayenera kukhala ndi ulamuliro wonse. Anayenera kusamalira nyumba yake, yomwe ndi Munda.

MUNTHU ANAYENERA KUPEWA KUDYA MTENGO WAKUDZIWITSA ZABWINO NDI ZOIPA. Kuti ayenerere udindo wapamwamba ngati mwini ulamuliro, Adamu anafunika mayeso m'mbali ya makhalidwe. Choncho, Mlengi anamuikira chiletso chimodzi. Mtengo wakudziwitsa zabwino ndi zoipa unali woletsedwa kwa iye. Pakhala pali malingaliro ambiri a mtundu wa chipatso chomwe mtengowo unabala, ndipo kwenikweni, unali mtengo wamtundu wanji. Timapewa mkangano koma kungonena kuti awa anali mayeso a kukhulupirika kwa Adamu kwa Mlengi wake komanso mayeso a ulamuliro wake monga mwini ulamuliro.

Chiletsochi chinabwera ndi chilango cha imfa ngati sakanamvera. Tingathe kunena moyenera kuti kumvera kumatanthauza moyo. Kutsatira mosamalitsa chilengezo cha Mulungu, kumvera kofatsa kwa lamulo la Mulungu, kukanapatsa Adamu ufulu wautali wolamulira. Adamu mu mkhalidwe wake wangwiro anali ndi udindo wopatsidwa ndi Mulungu monga mwini ulamuliro. Monga munthu wangwiro iye anali ndi ulamuliro wonse.

Pali malemba ena amene amafotokoza mozama za chipanganochi. M'Masalimo 8 tili ndi mafotokozedwe owonjezereka a chimene Chipangano cha Ulamuliro chinayenera kukhala. "Pakuona ine thambo la kwanu, ntchito ya zala zanu, mwezi ndi nyenyezi zimene mwazikhazika; Munthu n'chiyani kuti mum'kumbukira? Ndi mwana wa munthu, kuti mumuyendera? Pakuti mwampanga iye wotsikirapo pang'ono ndi angelo, ndipo mwam'veka korona wa ulemerero ndi ulemu. Mwam'patsa ulamuliro pa ntchito za manja anu; mwam'gonjetsera zinthu zonse pansi pa mapazi ake: Nkhosa zonse ndi ng'ombe, inde, ndi zilombo za m'thengo; Mbalame za

mumlengalenga, ndi nsomba za m’nyanja, ndi chilichonse chochoka m’njira za m’nyanja,” Masalimo 8:3-8.

Wamasalimo anaona dziko lonse: thambo, nyenyezi, dzuwa, mwezi, ndi zonse; ndiyeno anaganizira za udindo wa munthu. Iye anayenera kukhala ndi ulamuliro pa zolengedwa zonse. Pali chinthu chochititsa mantha pang’ono pa zimenezi chifukwa munthu ndiye chogwirizanitsa pakati pa zapansi pano ndi zakumwamba. Atapangidwa m’chifanizo cha Mulungu, iye ayenera kukhala ndi ulamuliro pa chilichonse. Wolemba Masalimo 8 anamvetsa choonadi cha chidziwitso cha Mulungu mu Genesis 1 ndi 2.

M’lemba la Ahebri 2:6-10 Masalimo 8 agwidwa mawu. Lemba limeneli limatiuza kuti pano sitinaonebe zinthu zonse zagonjetsedwa pansi pa munthu. Koma timamuona Yesu yemwe anapangidwa wotsikirapo pang’ono ndi angelo kuti afe chifukwa cha machimo athu. Timawona mwa Yesu Munthu Wangwiro yemwe ali wokonzeka kutenga ulamuliro wonse. Kudzera mwa Yesu Khristu, Munthu Wangwiro, imfa yagonjetsedwa. Iye analawa imfa chifukwa cha munthu aliyense.

Tiyenera kupita ku 1 Akorinto 15:20-28 kuti tiphunzire pamene Yesu Khristu Munthu Wangwiro adzatenga ulamuliro wonse. Uyu, amene anapangidwa wotsikirapo pang’ono ndi angelo, yemwe ali kudzanja lamanja la Atate monga mkulu wa ansembe wathu, ndiye Munthu Wangwiro amene tsiku lina adzatenga ulamuliro wonse. 1 Akorinto 15:24-26 akufotokoza nthawi imeneyo: “Pamenepo chidzafika chimaliziro, pamene iye adzapereka ufumu kwa Mulungu, Atate; pamene iye adzakhala atagonjetsa ulamuliro wonse, ndi ulamuliro wonse ndi mphamvu. Pakuti iye ayenera kukhala mfumu, mpaka atawaika adani onse pansi pa mapazi ake. Mdani wotsiriza amene adzawonongedwa ndi imfa.”

Munthu Wangwiro ayenera kukhala ndi ulamuliro wonse. Adamu pa nthawi ya kulengedwa anali munthu wangwiro ameneyo, koma analepheretsa Mulungu. Yesu Khristu kudzera mu kumvera kwake kwathunthu tsopano ndiye Munthu Wangwiro ameneyo. Iye anakondweretsa Mulungu. Tikuyembekezera nthawi imene Iye adzagwiritse ntchito ulamuliro wonse. Mulungu anakonza Chipangano cha Ulamuliro ndipo adzachikwaniritsa kudzera mwa Mwana wake, Munthu Wangwiro.